

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ПАМ'ЯТОК КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ У 9-МУ КЛАСІ

**Ігор Коляда,
Людмила Дрогомирецька,
Марія Шершень**

Сучасний етап розвитку закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації концепції Нової української школи вимагає вирішення завдання з підвищення творчого та пізнавального потенціалу, а також підняття інтелектуального рівня здобувачів освіти. Значний потенціал для удосконалення загальної системи освіти та освітнього процесу мають новітні інформаційні технології.

Особливу увагу слід приділити макроконтексту, який передбачає перетворення системи освіти з урахуванням вимог інформаційного простору. Цей контекст, що тільки формується, визначає засоби досягнення цієї мети через застосування сучасних інформаційних технологій.

Мультимедіа є формою організації навчання, в рамках якої плідно реалізуються ідеї інтенсифікації, спрямовані на пошук максимально ефективних засобів і методів навчання, адекватних його змісту і цілям; безперервності і цілісності педагогічного процесу; інтеграції педагогічної науки та практики.

Проте, у процесі вирішення навчальних завдань, пов'язаних із використанням інформаційних технологій для вивчення пам'яток культурної спадщини України в 9-му класі, ми зіткнулися із конфліктом між бажанням надати інтернету максимальну кількість педагогічних функцій та завдань і його обмеженими можливостями ефективно їх реалізовувати.

Становлення будь-якої культури пов'язано не лише з народженням нового, але і неможливе без засвоєння культурної спадщини, частина якої, трансформуючись, утворює нові ціннісні поля, включається в новий соціальний контекст і знаходить інші сенси. Не випадково, перехід до нового типу культури – інформаційної, в чомусь пов'язують з породженням інтерактивних інформаційно-комунікативних середовищ, що трансформують мову та духовно-ментальні коди культури. Тотальна віртуалізація соціокультурного простору, технологізація людського буття змінює канали передачі соціально-культурного досвіду, формує можливості адаптації здобувача освіти до нових умов та перспективи його творчої самореалізації.

Як зазначає Н. Кисельова, використання інформаційних технологій у навчальному процесі спрямовано на: підвищення активності та мотивації здобувачів освіти на уроках; підготовку до сприйняття художніх творів мистецтва, пам'яток архітектури і т. п.; стимулювання особистісного зростання здобувачів освіти, активізацію їх пізнавальних здібностей; розвиток аналітичних та комунікативно-соціальних компетенцій, інформаційних навичок; індивідуалізацію процесу навчання; подолання стереотипів традиційного стилю взаємозв'язку між учнем та учителем; самостійне оволодіння знаннями, самоосвіту, формування креативних навичок і т. п. [1, с. 96].

Таким чином інформаційні технології дають класно-урочній системі можливість набути цікавого змісту. На таких уроках діяльність учителя направлена

на вміле управління формами та засобами використання інформаційних технологій (далі – ІТ).

Інтерес в здобувачів освіти викликає голосовий супровід, відео-кліпи, яскраві малюнки, що сприяє більш активному веденню дискусії під час обговорення теми. Під час нетрадиційного уроку школяр почуватиме себе більш комфортно і розкуто. Використання комп'ютерної техніки сприяє більш вираженому індивідуальному підходу до кожного здобувача освіти під час навчально-виховного процесу. У здобувачів освіти з'являється зацікавленість в історії культурної спадщини свого народу, формується вміння виражати думки самостійно, відпрацьовується логіка мислення, та формуються естетичні вподобання [3, с. 37].

Вивчення історичних пам'яток культурної спадщини України варто проводити з систематичним використанням інформаційних технологій. В здобувачів освіти, за умови використання зазначених технологій, формується позитивне відношення до предмету, а увага залишається стійкою на протязі усього заняття.

Завданнями застосування інформаційних технологій при вивченні пам'яток культурної української спадщини у 9 класі є наступні: забезпечити індивідуалізацію навчального процесу; забезпечити зворотній зв'язок в процесі навчання; стимулювати пошук інформації в різноманітних джерелах; підвищити наочність навчального процесу; змодельовати досліджувані процеси або явища культури; організувати колективну й групову роботу; контролювати навчальні досягнення.

Принциповою відмінністю новітніх технологій також є цифровий спосіб зберігання даних, застосування цифрових носіїв (напівпровідникових пристроїв пам'яті, оптичних і магнітних дисків), що забезпечують компактність, високу якість носіїв і простоту в пошуку необхідної інформації.

Існує безліч способів застосування інформаційних технологій у вивченні культурної спадщини. Це і доповіді, повідомлення, для яких джерелом інформації служить Інтернет, і складання програм-вікторин і тестів з конкретних тем, що дозволяє здобувачам освіти краще засвоїти матеріал і провести самоконтроль, і, нарешті, створення медіа-проектів в програмі Power Point або Canva з тієї чи іншої тематики, перегляд віртуальних екскурсій, відеороликів в т. ч., в програмі Тік - Ток.

Проекти, виконані в програмі Power Point чи Canva, являють собою систему слайдів і виступають своєрідним наочним посібником, що сприяє формуванню образного уявлення і розуміння епохи в культурі. Ось чому подібні проекти особливо актуальні для вивчення такого предмета, як українська художня культура, побудованого здебільшого саме на наочності, і розділів, пов'язаних з пам'ятками культурної спадщини в контексті загальної історії України.

Яскравим прикладом тут може виступати тема: «Особливості розвитку культури другої половини XIX ст.». Як видно з формулювання теми, урок носить досить цікавий та суперечний характер.

Здобувачам освіти пропонується самостійно вивчити розквіт романтичного стилю культури, та виокремити ідентичність. Таким чином, мета уроку – знайомство з романтичним стилем що сформувався в Україні, їх критичний аналіз робіт з виявленням специфіки, а також елементів подібності для вирішення поставленої проблеми. В рамках даного уроку ставляться також наступні завдання: сприяти розвитку умінь порівнювати і зіставляти, аналізувати джерела (в даному випадку пам'ятки архітектури), робити самостійно висновки, виявляти причинно-наслідкові

зв'язки. Урок також має на меті підкреслення національної ідентичності та прагненням до естетичної виразності дев'ятикласників.

Розглянемо застосування інформаційних технологій на різних етапах уроку з вивчення пам'яток української культурної спадщини в умовах створення проблемних ситуацій. При цьому під час викладання навчального матеріалу використовуються як готові програмові засоби, так і створені вчителем презентації, демонструється ілюстративний ряд та музичні фрагменти. А Інтернет можна застосовувати для довідкової інформації (словники, довідники, енциклопедії тощо) та в якості домашнього завдання (підібрати необхідні ілюстрації, відповідні відео – ролики з Тік - Току, підготувати ребуси, кросворди, і т. п.).

При створенні завдань, що містять проблемні ситуації, вчитель спонукає здобувачів освіти до пошуку необхідної інформації в мережі Інтернет, зокрема творів українських художників, скульпторів, архітекторів. При достатній підготовці школярів, вчитель також може пропонувати переклад текстового матеріалу у графічний редактор і створення питань до проаналізованого матеріалу.

При вивченні значного за об'ємом матеріалу можна скористатися Інтернетом як індивідуально-орієнтованим підходом до навчання, використовуючи метод співпраці між учасниками освітнього процесу (школярі формують групи по 3-5 осіб). Кожна група отримує завдання, яке становить частину загальної теми, разом із чіткими інструкціями для його виконання. Здобувачі освіти самостійно розподіляють ролі в групі, а вчитель діє як консультант. Після завершення виконання завдань всі групи діляться своїми висновками. Засвоєння нового матеріалу досягається через спільну працю як окремих членів груп, так і всіх груп в цілому.

Інформаційно-комп'ютерні технології можна використовувати на етапі закріплення матеріалу, коли здобувачі освіти виконують завдання для усвідомлення вивченого. Це сприяє стимулюванню творчості та інтелектуальної активності. Наприклад, школярі можуть знаходити ілюстративний матеріал до визначеної теми, або створювати твори, додавати епіграфи, використовувати цитати та інші методи. На етапі контролю знань ІТ застосовують для проведення самостійних, тестів, творчих та контрольних робіт, підготовки презентацій і доповідей.

Інформаційно-комунікативні технології – це один із засобів організації моделювання, дослідницької діяльності, або самостійного здобуття знань та повторення процесу реального наукового пошуку. При цьому вчитель орієнтує та направляє школярів формулювати висловлення власних суджень, припущень, здогадок. Вчитель дає можливість досліджувати свої припущення шляхом проведення дослідів та аналізі даних у світовій інформаційній системі.

Ігрові види діяльності з використанням комп'ютерних технологій можливі у вигляді вікторин «Відгадай художника», «Відгадай пам'ятку архітектури». Вони дають змогу зробити навчання емоційним, цікавим.

Урок-екскурсія – ще одна цікава нетрадиційна форма уроку, організовується за допомогою ресурсів мережі Інтернет, з використанням можливостей віртуальних галерей та музеїв.

Перспективною технологією також є телекомунікаційні проекти, під час яких об'єднується дослідницька, навчально-пізнавальна, ігрова, творча діяльність здобувачів освіти, організована з використанням ІТ на основі певної проблеми, способів, методів та мети реалізації. Такі проекти вимагають інтегрованих знань, мають міжпредметну спрямованість [4, с. 336-337].

Уроки з вивчення пам'яток української культурної спадщини із застосуванням комп'ютерної графіки за типом можна поділити на комбіновані та інтегровані (художня культура, інформатика).

На таких уроках, в умовах звичайної класно-урочної системи, вчителями мають успішно використовуватися такі форми й методи навчання, що допомагають будувати навчальний процес ефективно і з врахуванням особливостей особистості здобувачів освіти: за ступенем самостійності мислення: дослідницькі, частково-пошукові, репродуктивні; за джерелом сприйняття і подання навчальної діяльності: практичні, наочні; методи формування пізнавальних інтересів: метод пізнавальних ігор, метод забезпечення успіху в навчанні, метод проектів, метод створення ситуації інтересу під час викладання навчального матеріалу; метод тестового контролю.

Досить важливими для навчання здобувачів освіти є наочні методи. Наочність, завдяки комп'ютерній графіці, допомагає побачити те, що не завжди вдається в реальному житті. Більше того, з наданими в комп'ютерній формі об'єктами можна здійснювати різні дії, вивчати їх не лише як статичне зображення, наприклад, театру, але й динаміку їхнього розвитку в різні історичні епохи. Крім того, комп'ютер дає можливість виокремити головні закономірності аналізованого предмета чи об'єкта і розгледіти його в деталях.

Для демонстрації схем, фотографій і репродукцій можна приготувати слайди (наприклад, у програмі PowerPoint), в яких використовуватимуться різні анімаційні ефекти. Матеріал супроводжуватиметься голосом диктора, музикою, пояснювальним текстом. Виділені ефекти дають уявлення про символіку і деталі, наприклад про архітектурні деталі чи особливості живопису того чи іншого художника.

Можна демонструвати гамму кольорів, виділяючи розглянуті фрагменти і затінюючи (або знебарвлюючи) все інше. За допомогою засобів мультиплікації можна плавно обрисувати композицію або окреслити лінії перспективи. Матеріал для демонстрації набирається з різних джерел — це скановані репродукції з альбомів і книг, готові графічні файли з компакт-дисків або Інтернету.

Мультимедійний урок художньої культури з вивчення пам'яток української культурної спадщини в 9-му класі складається з логічно-обґрунтованих частин, які мають таку послідовність:

- тема уроку;
- вступна бесіда (вступ);
- демонстрація репродукцій творів видатних українських майстрів;
- аналіз та інтерпретація творів культурної спадщини;
- порівняльно-асоціативний зоровий ряд;
- розповідь про жанр, вид мистецтва, основи образотворчої грамоти;
- практична робота;
- запитання;
- підсумки уроку.

Послідовність етапів може змінюватися. Незмінними етапами є: тема уроку, вступ, запитання, практична робота, підсумки уроку. [2, с. 89].

Таким чином, вже відбулося проникнення технологічної складової в мистецтво, проте останні тенденції свідчать про те, що її роль, що раніше була головною, тепер поступається естетичній, мистецькій. Сьогодні мультимедійна технологія базується безпосередньо на мистецтві. Ця особливість вимагає від кожного продукту, який

створений за допомогою мультимедійної технології, обов'язково дотримуватись естетичних вимог. Будь-яка мультимедійна презентація, навчальний слайд-фільм, програмний додаток, що застосовуються в навчально-виховному процесі, повинні обов'язково мати естетичний вигляд. Мова йде про відповідність окремих елементів продукту законам мистецтва. Композиційні рішення, сюжет, шрифти, підбір кольорів, музичний супровід, анімація вимагають від творців навчальних мультимедійних продуктів обов'язкового дотримання усіх законів мистецтва [5, с. 162].

Використання інформаційних технологій, безумовно, в поєднанні з іншими методами навчання, підвищує в здобувачів освіти інтерес до предмету, стимулює і активізує пізнавальну діяльність, що дозволяє їм отримувати глибокі знання, сприяє освоєнню нових, необхідних в сучасних умовах навичок. Перспективним в майбутньому є розробка віртуальних інформаційних технологій, наприклад, епістемотеки з метою спілкування здобувачів освіти та вчителів з фахівцями в галузі художньої культури в мережі Інтернет.

Літератури

1. Кисельова Н. В. Інформаційні технології на уроках художньої культури. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 103 с.
2. Кобзар О. Б. Дидактична роль нових інформаційних технологій у навчальному процесі. Проблеми освіти. 2020. № 32. С. 86-96.
3. Моїсєєва М. В. Використання інформаційних технологій у педагогічному процесі: навчально-методичний посібник для педагога. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014. 224 с.
4. Сіняговська І. Ю. Використання інформаційних технологій як ефективний засіб інтенсифікації навчально-пізнавальної діяльності старших школярів. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди». 2014. № 31. С. 334-341.
5. Яковлев О. В. Формування інформаційного середовища культурної спадщини України: Cultural heritage projects. Вісник Маріупольського державного університету. 2015. № 10. С. 161-168.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПОЛКОВНИКА ІВАНА БОГУНА НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У 8-МУ КЛАСІ ЗАСОБАМИ ФІЗІОГНОМІКИ

Ігор Коляда,
Ігор Ільницький,
Владислав Романенко

У надзвичайно складний час боротьби українського народу за право на існування України, як незалежної та самостійної держави, права народу на власний вибір вільного розвитку та буття, надзвичайно важливим є виховання у молодого покоління українців, представників покоління «зумерів» почуття патріотизму, гордості за свою Батьківщину, її історію та формування національної свідомості. Чи